

بسم الله الرحمن الرحيم

نام حوزه علمیه : فاطمه الزهرا علیهاالسلام - آبادان

عنوان مقاله :

الگوهای رفتاری فرزندان با والدین در خانواده متعالی

استاد راهنما : سرکار خانم فیاضی

پژوهشگران: زینب حسن نژاد ، زهرا دریس

چکیده :

الگوی رفتاری فرزندان با والدین خود بخصوص در باب یک خانواده متعالی امری مهم است ، در این مقاله به بیان و شرح الگوهای رفتاری فرزندان با والدین خود پرداخته شده است . میدان و قلمرو بحث در اینجا نیز بیشتر بر الگوهای رفتاری فرزندان است ، در ابتدا به بیان و اهمیت موضوع و سپس به توضیح و شرح آن و بیان شاخه ها و مسائل مربوطه از جمله ادب و احترام ، احساسات. تربیت و تأثیر آن بر رفتارهای فرزندان و... نیز پرداخته شده است . آنچه که خواهان به آن رسیدن و شامل دستاورد های این مقاله شد می شود بدین شرح است : الگو بودن والدین برای فرزندان در باب الگوهای رفتاری فرزندان با والدین خود، اهمیت بالای الگوهای رفتاری فرزندان با والدین، اثر پذیری مستقیم احساسات در رفتار فرزندان و..

واژگان کلیدی :

خانواده متعالی ،الگوهای رفتاری، فرزندان ، والدین

مقدمه :

الگوهای رفتاری فرزندان نسبت به والدین تحت تأثیر عواملی از جمله تربیت، فرهنگ، و محیط اجتماعی قرار دارد، اینکه فرزند ما تحت تأثیر کدام و چه سبک و فرهنگ و دینی قرار گیرد و تربیت شود و طبق آن نیز الگوبرداری کند! لذا بهترین گزینه و بهترین الگوها برای کودکان دین اسلام می باشد، دین مبین اسلام از جهت کامل بودن دین و جامع ترین دین که در تمام امور برای انسان راهکار دارد نیز بهترین گزینه و بهترین قالب برای الگوهای رفتاری فرزندان با والدین خود است. احترام و محبت به والدین به عنوان یکی از اصول اخلاقی و دینی بسیار مورد قرار گرفته است. قرآن کریم در این زمینه می فرماید:

«وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا» (سوره اسراء، آیه ۲۳).

این آیه به وضوح و روشنی بیان می کند که بعد از عبادت خداوند، احترام و نیکی کردن به والدین در اولویت قرار دارد. این نوع رفتار نه تنها به تقویت روابط خانوادگی کمک می کند، بلکه به ایجاد جامعه ای سالم و همچنین می انجامد.

اهداف :

1. تبیین و روشن ساختن الگوی رفتاری فرزندان با والدین در قالب خانواده ی متعالی
2. بیان ویژگی های خانواده متعالی از نظر اسلام
3. بررسی مضامین الگوهای رفتاری فرزندان با والدین از منظر اسلام
4. روشن ساختن و بیان اهمیت نوع رفتار و الگوهای رفتاری فرزندان
5. باز کردن مبحث احساسات و دخول آن با الگوهای رفتاری فرزندان با والدین

سوال های پژوهشی :

۱. محبت در باب تربیت فرزندان می تواند چگونه نمود پیدا کند ؟
۲. الگوهای رفتاری فرزندان بر چه اساس انتخاب می شوند و نقش پدر و مادر چطور است ؟
۳. تربیت فرزندان و نقش والدین در تربیت آنان به چه عوامل بستگی دارد و بر چه اساس این تربیت می تواند موفق باشد ؟
۴. وابستگی بین فرزندان و والدین چگونه باید باشد ؟

ویژگی های خانواده متعالی از نظر اسلام

۱. محبت بین اعضای خانواده

(جایگاه محبت و آثار آن در خانواده) :

– هر مقوله‌ای که در نظام رفتاری انسان وجود دارد آثاری را در پی خود خواهد داشت ؛ که نشان دهنده اهمیت و جایگاه آن رفتار خواهد بود.

آنگاه که محبت در رفتار اعضای خانواده حاکم گردد ؛ آثاری که در ذات وجودی محبت نهفته است در فضای خانواده و رفتار ک تک تک افراد خانواده نمایان می‌شود. به مقتضای بحث به آثار محبت می‌پردازیم تا با شناخت و آگاهی پیدا کردن به این مسئله به اهمیت و جایگاه محبت در نظام رفتاری خانواده پی ببریم .

(آرامش) :

-اسلام به نقش و عامل محبت در گرمی کانون خانواده توجهی کامل داشته و آن را به مسلمانان گوش زد کرده است ﴿وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا...﴾ از آیات الهی این است که از خود شما برایتان همسرانی قرار داد تا به آنها آرامش بیابید و بین شما دوستی و رحمت قرار داد ﴿۴۷﴾

از آنجا که ادامه پیوند ازدواج و هدف اصلی آن یعنی آرامش دو طرف نیاز به جاذبه و کشش قلبی و رحمانی دارد خداوند می‌فرماید ﴿وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَ رَحْمَةً﴾ چرا که کانون زندگی شبیه جامعه انسانی کوچکی است که از افرادی تشکیل شده و اگر این افراد پراکنده در سایه آرامش با هم ارتباط و پیوند پیدا نکنند جامعه یا ساختمانی به وجود نخواهد آمد. این پیوند و ارتباط به همراه آرامش در سایه محبت و مودت ایجاد می‌شود که خداوند آن را در انسان‌ها و خصوصاً در میان همسران قرار داده؛ زیرا تداوم زندگی در پرتو محبت است پس برای ایجاد و تداوم آرامشی که خداوند در هدف ازدواج قرار داده با توجه به توصیه‌های الهی نیاز ضروری به محبت و مودت بین همسران و اعضای خانواده می‌باشد. لذا این محبت است که باعث آرامش در میان بدنه خانواده می‌باشد.

۲. احترام متقابل اعضای خانواده نسبت به یکدیگر

(نهایت احترام به والدین) :

-خداوند متعال در قرآن کریم می‌فرماید:

﴿پروردگارت فرمان داده جز او را نپرستید؛ و به پدر و مادر نیکی کنید هرگاه یکی از آن دو یا هر دوی آنها نزد تو به سن پیری رسند کمترین اهانتی به آنها روا مدار و بر آنها فریاد مزن و گفتار لطیف و سنجیده و بزرگووارانه به آنها بگو و بالهای تواضع خویش را از محبت و لطف در برابر آنان فرود آر و بگو پروردگارا! همان گونه که آنها مرا در کوچکی تربیت کردند مشمول رحمتشان قرار ده.﴾

بتدریج که نوزاد رشد میکند از شدت وابستگی او کاسته می شود. یعنی با رشد و نمو جسمی رشد و نمو ذهنی و روانی نیز بوقوع می پیوندد و آرام آرام وابستگی و متکی بودن به غیر، به اتکاء به خود و عدم تحمل محرومیت به تحمل مشکلات تبدیل میشود. این جریان تحول طبیعی میتواند توسط والدینی که رفتار و برخورد نادرستی با کودکان خود دارند به خطر افتد و موجب مشکلات رفتاری و روانی در کودکان شود رفتارهایی چون طرد با توجه بیش از اندازه محدودیت و کنترل بیش از اندازه و یا آزادی بدون کنترل پر توقعی یا کم توقعی و یا مواردی از این قبیل هر یک از این رفتارها تأثیرات منفی عمیقی در روان کودکان گذاشته و برای تمام عمرشان مشکل ساز خواهند بود. چون کودک تجارب اولیه خود را از محیط خانواده کسب میکند و تجارب ادراکات و تعبیرات وی از این تجارب طرح ریزی میگردد و تا دوران بعدی که شباهتهایی به تجارب اولیه دارد. با آنها ارزیابی می شود. این انتقال روش و وضع سلوک افراد که از روابط خانوادگی سرچشمه می گیرد و بعداً به افراد دیگر در دنیای بزرگتری منتقل می شود. در ارتباط با دیگران تأثیر به سزائی داشته و روی استعداد وی برای نیل به هدفهای اجتماعی مؤثر است.

حضرت امام سجاد در رابطه با وظایف والدین فرمودند: حق فرزندان به تو این است که بدانی وجود او از توسل و نیک و بدهای او در این دنیا وابسته به تو میباشد بدانی که در حکومت پدری و سرپرستی او مؤاخذ و مسؤولی موظفی فرزندان را با آداب و اخلاق پسندیده پرورش دهی او را به خداوند بزرگ راهنمایی کنی و در اطاعت و بندگی پروردگار یاریش نمایی به رفتار خود در تربیت فرزندان توجه کنی پدری باشی که به مسؤولیت خویش آگاه است می داند، اگر نسبت به فرزند خود نیکی نماید، در پیشگاه خداوند متعال اجر و پاداش دارد و اگر درباره او به یکند مستحق مجازات و کیفر خواهد بود.

همچنین حضرت در جای دیگر ضمن توضیح حقوق فرزند بر پدران دستور میدهد که با فرزندان خود آنچنان رفتار کن که اثر نیکوی تربیت تو مایه زیبایی و جمال اجتماعی او شود او را چنان تربیت کن که بتواند در شئون مختلف دنیای خود با عزت و آبرومندی زندگی کند و مایه زیبایی و جمال تو باشد. ﴿

اگر والدین از حساسیت عاطفی بهره کافی نداشته باشند کودک از راه تقلید و مکانیسم همانند سازی خویشتن را همانند پدر و مادر عاطفه بار می آید والدین باید بدانند که محیط خانواده و خانه محلی میسازد و ناخودآگاه از آنها شکل میگیرد و مانند آنها بی مهر و بی است که کودک

در آن مسائل مختلفی را فرا میگیرد. گاهی والدین آگاهانه چیزهایی به کودک می آموزند ولی در موقعیتهای متعدد کودک از طرز کار و رفتار والدین چیزهایی یاد میگیرد که خود آنها متوجه نیستند. بعضی والدین چنین فکر میکنند که فقط هنگامی که رفتار و کردار خوبی دارند، مورد سرمشق و الگو واقع می شوند. در حالی که آنها همیشه و در همه حال سرمشق و الگوی کودکان خود هستند و در همه حال کودکان از رفتار والدین خود سرمشق و الگو می گیرند. بطور کلی، خانواده مطلوب و ایده آل، خانواده ای است که امنیت عاطفی احساس ارزشمندی احساس تعلق و مورد عشق و علاقه بودن را تأمین میکند. هنگامی که کودکی مورد علاقه و احترام خانواده اش باشد امکان و فرصت بیشتری برای نیل به استقلال و مسؤولیت خواهد داشت و برای برنامه ریزی و انتخاب امور مربوط به خود در چارچوب معیارهای اخلاقی از تشویق لازم برخوردار خواهد .

۴.۱.۴. ابراز محبت نسبت به والدین

(اظهار محبت) :

-دوست داشتن فرزند امری غریزی است. شاید کمتر پدر و مادری پیدا شوند که فرزند خویش را از صمیم قلب دوست نداشته باشند اما تنها محبت قلبی برای ارضای خواسته های درونی کودک کافی نیست. کودک به محبتی نیازمند است که آثارش در رفتار پدر و مادر نمودار باشد. او از نوازش ها، بوسه ها در آغوش گرفتن ها تبسم ها و حتی از آهنگ محبت آمیز سخنان پدر و مادر احساس مختلف می کند. کودک حتی دوست دارد گه گاه با پدر و مادرش بازی کنند و همین را یکی از نشانه های محبت می شمارد. او خشونت بد رفتاری و دعوای آن دو را دلیل بی مهری می داند. کودک حتی از طرز نگاه کردن و حرف زدن پدر و مادر، متوجه می شود که او را دوست دارند یا نه.

بعضی از پدر و مادرها تا هنگامی که کودک کوچک است. از اظهار محبت امتناعی ندارند، اما وقتی کمی بزرگ تر شد به تدریج از اظهار محبت کم می کنند و وقتی به سن نوجوانی و جوانی رسید آن را به طور کلی قطع مینمایند و می گویند: دیگر بزرگ شده و نباید با اظهار محبت لوس بارش آورد و اصولاً شخص بزرگ، نیازی به نوازش و اظهار محبت ندارد. اما این مطلب درست نیست زیرا فرزند

در تمام عمر نیازمند محبت است. او از محبت های پدر و مادر شادمان و از و از بی مهری های آنان افسرده می گردد. به ویژه در نوجوانی و جوانی که دوران بحران روانی است، بیش از سایر اوقات به دلسوزی ها مهربانی ها و دلجوئی های پدر و مادر نیازمند است. در اثر همین بی مهری هاست که بسیاری از جوانان خودکشی میکنند و یا از منزل و شهر و دیارشان قرار می نمایند.

نتیجه گیری :

آنچه را که در طی صحبت هایی که در این مقاله شد می توان به صورت اجمالی مطرح و بیان کرد را در این قسمت نهایی این مقاله مطرح خواهیم کرد ؛ طبق آنچه که بیان شد اینگونه می توان برداشت کرد که در باب امر الگوهای رفتاری فرزندان با والدین خود در باب تعریف و تشکیل یک خانواده متعالی ، این است که خواه یا نا خواه مستقیم و یا غیرمستقیم یکی از عواملی که بسیار و به صورت جدی بر مسئله ی الگوهای رفتاری فرزندان اثر می گذارند همان سبک و روش خود والدین است . بدان گونه که والدین رفتار کنند فرزندان همان رفتار والدین خودشان را الگو قرار می دهند ، در واقع فرزندان آنچه و آنطور می شوند که والدین آنها آنگونه اند ، البته این بدان معنا نیست که عوامل دیگر دخالتی ندارند ! اما مسئله ی تقلید فرزندان از رفتار های والدین خودشان از همان ابتدای کودکی به صورت مستقیم و غیر مستقیم صورت می گیرد. آنچه را که هدف و شاهرودی این مقاله بخواهیم معرفی کنیم و به یک جمع بندی بعد از صحبت های فراوانی که شد معرفی کنیم مسئله ی الگوی گیری رفتاری فرزندان از والدین خودشان است که این از جمله ابتدایی و اولین الگوهای رفتاری براق فرزندان است ، و عملاً فرزندان آنگونه با والدین خود رفتار می کنند که والدین آنها با والدین خود و یا با بزرگان خود رفتار می کنند . لذا والدین اگر در امر تربیت فرزندان خود خواهان رفتار صحیح و الگوی درست هستند در ابتدا باید بر روی نوع و سبک رفتاری خودشان دقت داشته باشند .

فهرست منابع :

۲. ورمقانی، حسن، راهکارهای اثربخشی محبت در روابط درون خانواده (از منظر آیات و روایات) ،
ناشر: انتشارات آوای نور ، صفحات ۹۸-۹۹ / ۱۰۰-۱۰۲ ، سال نشر : ۱۳۹۸ .

۳. قلی زاده کلان، فرض الله، تربیت کودک در محیط خانواده ، ناشر : مولف، سال نشر : فروردین
۱۳۷۷

۴. ملک محمودی، امیر، راهنمای خانواده ، چاپ : هفتم ، ناشر: مشهور، ۱۳۸۴